

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ В ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОЕКТУВАННЯ У ПРЕДМЕТНОМУ ДИЗАЙНІ

Лазаренко Н.Ю.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Розглянуто процеси сприйняття дизайну одночасно і як продукту історичної культури, як інструменту інноваційних дизайнерських проектів і, як форма проведення науково-дослідних робіт шляхом художнього проектування дизайн-об'єктів. Науково обґрунтовано форми організації науково-дослідної художньо-проектної діяльності в процесі підготовки фахівців, які компетентні вирішувати задачі, які впливають на багато переконливих факторів, які позитивно впливають на соціально-економічний розвиток культури країни. Означено компетентності майбутніх фахівців в технології художнього проектування у предметному дизайні.

Ключові слова: дизайн-освіта, предметний дизайн, дизайн-об'єкт, художнє проектування, художня творчість, проектна пропозиція.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вивчення та проведення аналізу історичних та теоретичних аспектів сучасного дизайну має велике значення в повсякденному житті людей. Без цього не існує зараз напрямку, де не розглядаються практичні основи дизайну. Дизайн фактично проникає у всі сфери життя і стає неодмінним компонентом масової та елітарної культури, тому його вважають творчістю майбутнього.

Дослідження особливостей еволюції світового і європейського дизайну проводили основоположні мистецькі школи, Королівський коледж мистецтв і Вища школа промислового мистецтва Баухауз, із засновником В. Гропіусом і провідними спеціалістами Х. Мейером, Л. Міс ван дер Рое [1].

Художнє конструювання, як практика дизайну, є своєрідним методом проектування предметного середовища. Виникло воно на певному етапі культурно-економічного розвитку суспільства, є продовженням культури та перебуває на зламі двох своєрідних галузей людської діяльності – технічної й естетичної. Взаємодія двох видів діяльності визначає специфіку дизайну як особливого виду творчої естетичної діяльності, що поєднує естетичну і неестетичну діяльність у галузі матеріального виробництва.

Сьогодні серед теоретиків і практиків немає чітких уявлень про межі дизайну, до того ж в умовах швидкого розвитку і змін дизайну часто претендує на глобальність і всеосяжність рішень, від зміни соціальної поведінки до рішення культурно-просвітницьких завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Загальнотеоретичними дослідженнями з дизайну як соціального феномену займалися І. Генісаретський, Р. Арнхейм, В. Газен, А. Казарін, Г. Лола та ін. Сучасні вітчизняні дослідники та вчені ближнього зарубіжжя займалися питанням становлення та теоретичного підґрунтя: А. Гашин, В. Даніленко, Н. Ковешнікова, Г. Демосфенова та ін. питанням формоутворення в дизайні займався український дослідник О. Каценко. Фрагментарний характер мають дослідження з проблематики дизайну

середовища та предметного дизайну у науковців: В. Вернадського, М. Реймерса, К. Ситника, М. Голубця, С. Стойка, М. Дубиніна, А. Вергунова, В. Кучерявого, С. Чистякової, І. Середюка, Н. Крижанівської, В. Мироненка, С. Мигалья, І. Диди, О. Орлової, Н. Трегуб, В. Філіна та інших. Дослідженням питання естетичної цінності в галузі предметно-просторового середовища займалися Т. Шимко, А. Іконников, М. Каган. Ґрунтовними є роботи Т. Бистрової, В. Глазичева, К. Кантора. Їх роботи присвячені аналізу формування предметного середовища в соціокультурному аспекті.

Дослідження дизайну показали, що він невичерпаний і розуміється як явище, що знаходиться в процесі становлення. Це дає право стверджувати, що тільки цілісне бачення цього феномену визначає умова успіху і тільки при всебічному вдосконаленні предмета [7].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На сучасному етапі актуальність теми: «Художнє проектування у предметному дизайні» є очевидною, оскільки це обумовлює складні процеси сприйняття дизайну одночасно і як продукту історичної культури, як інструменту інноваційних дизайнерських проектів і, як форма проведення науково-дослідних робіт шляхом художнього проектування дизайн-об'єктів. Наукове обґрунтування форм організації науково-дослідної художньо-проектної діяльності в процесі підготовки фахівців, які компетентні вирішувати задачі, які впливають на багато переконливих факторів, та позитивно впливають на соціально-економічний розвиток культури нашої країни. До особливостей такої підготовки відносяться процеси становлення та розвитку дизайну у формуванні компетенцій професій типу «Людина – художній образ» в технології художнього проектування у предметному дизайні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Сучасні принципи дизайну – поєднання в цілісній структурі і гармонійній формі всіх суспільно необхідних якостей об'єкта, що проектується. Основними робочими категоріями дизайнерського проектування є образ, функція, морфологія, технологічна форма, естетична цінність. Здійснення ідеї створення цілісного об'єкта потребує глибокого знання основних законів і тенденцій

розвитку економіки, виробництва, споживання, а також розуміння духовних потреб суспільства. Тому дизайн базується на наукових основах моделювання об'єкта, поєднує наукові принципи з художніми в проектному образі і знаходить застосування в інших галузях суспільної діяльності – це так званий соціальний дизайн [2].

А. Краснобородкіна в своєму дослідженні дизайну, як способу організації предметно-просторового середовища зазначила, що за столітню історію свого існування дизайн перетворився в самостійний вид проектно-художньої діяльності, зі своїм науково-дослідним апаратом і арсеналом проектно-художніх засобів. Зростаюче різноманіття феномену сучасного індустріального та постіндустріального суспільства глибоко змінюють сутність, природу дизайну, якісно розширюючи, розкриваючи його можливості, як у формуванні одиночних предметів, так і у впливі предметного світу на людину. Сучасний дизайн стає дизайном середовища та дизайном людського досвіду, дизайном соціального контексту [3].

Дизайн розвивається: його перевіряють, виявляють і виправляють недоліки, потім знову перевіряють і знову виправляють, і так до тих пір, поки дозволяють час, сили і засоби.

Професійний вклад дизайнерів, які проектує образ майбутнього дизайн-об'єкту, виражає тенденції розвитку мистецтва в цілому, що не обмежується сферою тільки предметної творчості. Проте, дуже важливо, щоб це мистецтво мало й промислове спрямування. Від цього залежить конкурентоспроможність наших виробів на світовому рівні, а це вже економіка країни.

Дизайнерська діяльність, таким чином, з моменту свого виникнення мала зв'язати в єдине ціле красу й доцільність, організацію цілісного предметного світу, технічні й естетичні початки, відповідно до рівня розвитку матеріальної й духовної культури сучасного суспільства [8].

Творча природа дизайну потребує більшої науковості. Одна із основних проблем дизайнера – це дотримання балансу між необхідністю проводити попередні дослідження і дефіцитом часу, що викликаний конкуренцією у сфері розробки нових продуктів. Потреба заглиблення у матеріальний і духовний світ зумовлює дизайнера звертатися до дослідження. Проте більшість дизайнерів вважають, що вони не є дослідниками, хоча в дійсності вони ними займаються [5].

За останні два десятиріччя практика дизайну надзвичайно ускладнилася. Адаптація проектування принципово нових промислових виробів, художньо-конструкторські зміни у зовнішньому вигляді промислової продукції неможливі без серйозної зміни її технічних характеристик, без створення фірмового стилю, що охоплює всі сфери діяльності сучасної корпорації. Фактично, зараз неможливо знайти сфери виробничої чи соціальної практики країни, у якій би не брали участь професійні художники-проектувальники, дизайнери.

Художньо-проектні новації постають втіленням неординарного стилю мислення й стереотипом сучасної моди. Багатовимірність і поліфункціональність дизайну зумовлюють важливість інтегративного аналізу художньо-проектної діяльності в її теоретичному, історичному та соціокультурному аспектах [4].

Орієнтація на реалізацію Концепції Державної цільової програми розвитку національного дизайну, яка передбачає створення правових, економічних та організаційних умов, визначення стратегічних напрямків, пріоритетів, соціально-економічних і організаційно-технічних засад реалізації державної політики у сфері дизайну сприяє організації якісно нових форм дизайн-освіти в Україні. Зростання вимог до підготовки студентів у галузі дизайну, а також до їх вищої освіти вимагає якісно нового теоретичного і методичного забезпечення художньо-проектної діяльності.

Людину, що займається художньо-технічною діяльністю, в рамках якої-небудь із галузей дизайну, називають в загальному дизайнером (в тому числі архітектора, ілюстратора, дизайнера плакатної та іншої рекламної графіки, веб-дизайнера). Жорсткі закони конкурентної боротьби на ринку продукції вимагають від художника-дизайнера враховувати вимоги споживачів до продукції, рівень розвитку нових технологій, особливості дизайнерських традицій національних шкіл, народних майстрів. Дизайнер повинен мати широкий кругозір і гарний естетичний смак, уміти творчо мислити, володіти аналітичними й об'ємними методами пошуків форми, добре знати конструктивні й оздоблювальні матеріали. Таким чином, дизайнер займає чільне місце в галузі художнього конструювання, у проектуванні складних виробів, де технічна й естетична сторони однаково важливі.

Очікування молодого покоління, перенасиченого високими технологіями, потребують змін в підході до процесу навчання за творчими спеціальностями.

Створити досконалий виріб промислового виробництва без послідовної методичної розробки неможливо. Художнє конструювання, як практика дизайну, є своєрідним методом проектування предметного середовища. Процес художнього проектування поділяється на етапи, які в методичному відношенні мають загальні риси з архітектурним проектуванням. Отже, в основі дизайну обов'язково лежить дослідження. Важливе значення у дослідженнях відіграє міждисциплінарний контекст, який охоплює мистецькі, гуманітарні та технічні дисципліни.

Зробимо спробу надати коротку характеристику процесу художнього проектування дизайн-об'єктів, якими супроводжується його послідовність.

Художнє проектування об'єктів починається з моменту складання та видачі завдання. В процесі вивчення завдання і вимог до нього студентами проводиться дослідний (підготовчий) етап (збір інформації про об'єкт проектної діяльності, який потрібно розробити). На цьому етапі слід зібрати й проаналізувати всю інформацію, що стосується обраного типу об'єкта проектування (основні характеристики, загальний вигляд і форми конструкції найкращих зразків виробів аналогічного типу об'єкта проектування). Якщо потрібно, збирається історична довідка з дослідного об'єкта проектування. Усю зібрану про об'єкт художнього проектування інформацію систематизувати. Прототипи об'єкта проектування ретельно і критично оцінити з погляду сучасних вимог і всіх особливостей їхнього художньо-дизайнерського рішення.

Слід уважно й ретельно переглянути всі зразки виробів, зробити аналіз позитивних і негативних якостей діючої моделі прототипу, яка з погляду внутрішньої конструкції може бути обраною основою базою для проекту – проектною пропозицією. Проведення дослідження споживчих властивостей об'єктів, а також урахування соціальних вимог до них дають змогу визначити конкретні вимоги до якості виробів, що проектуються. В процесі наукового обґрунтування проектною пропозицією визначається новизна й оригінальність майбутнього дизайн-об'єкта. Проектуючи виріб, враховуються його реальні можливості. Далі проводяться ергономічні дослідження з урахуванням так званого людського чинника. Розробляються вимоги до об'єктів проектування.

На стадії виконання проектною пропозицією робиться попередній ергономічний аналіз об'єктів. Стадія ескізного проекту характеризується пошуковим етапом ергономічної обробки конструкції, на якому зазвичай розглядають кілька варіантів рішень. На пошуковому етапі дизайнер має зробити ретельний ергономічний аналіз аналогів і прототипів об'єктів проектування, а також детальний аналіз конкретних специфічних умов його функціонування. На цьому етапі дизайнер також визначає перші варіанти колірного вирішення об'єктів художнього проектування. Ергономічне дослідження на цьому етапі тісно пов'язане з формоутворенням об'єкта проектування.

Єдність ергономічних і художньо-дизайнерських рішень – найважливіша умова успіху процесу проектування, створення засобів виробництва та предметного середовища, яке відповідає вимогам «людського чинника». Результатом дизайн-діяльності на цьому етапі навчання є пошуковий макет або промисловий зразок майбутніх дизайн-об'єктів.

Етапи розробки дизайн-проекту можна умовно вважати послідовними, але іноді вони відбуваються паралельно: технічне завдання, технічна пропозиція, ескізний проект, технічний проект, розробка технологічної документації.

Для визначення варіанта (варіантів) ескізного художньо-дизайнерського проекту необхідно мати таку інформацію:

- а) короткий опис варіантів з обґрунтуванням кожного;
- б) перелік інформаційного та наукового матеріалів, які були використані;
- в) макети й моделі, які були виконані на етапі художньо-дизайнерського ескізування;
- г) схеми ергономічних обґрунтувань;
- д) колірні таблиці тощо.

Кінцевий варіант художньо-проектної пропозиції має відповідати всьому комплексу вимог та умов проектного завдання.

Характерною особливістю наступного етапу являється об'ємне моделювання об'єкта проектування та його окремих елементів. На цьому етапі художнього проектування майбутній фахівець має виконати креслення загального вигляду відповідно до останнього, затвердженого варіанта, подати схему фарбування та рекомендації щодо використання оздоблювальних матеріалів. Для затвердження дизайн-проекту викладачем, подається на цьому етапі проектна документація: пояснювальна записка; креслення загального вигля-

ду об'єкт проектування та вузлів, перспективне або аксонометричне зображення об'єкта проектування, малюнки; фотознімки або комп'ютерні варіанти зображень макетів виробів і малюнків відповідно до різних етапів розроблення; фотознімки або комп'ютерні варіанти зображень прототипів; еталон зовнішнього вигляду об'єкта художньо-проектної діяльності або макет.

У процесі експертизи об'єкт оцінюється за різними аспектами в плані технологічного вдосконалення, зручності користування, оптимальності ринкової вартості, оцінки користувача з точки зору доцільності та краси. Одночасно визначається, наскільки об'єкт проектування за своїми показниками є раціональним.

Будь-який із видів дизайну (промислового, графічного, ландшафтного, етнічного і дизайну середовища) може мати міжпредметні зв'язки або забезпечувати інтеграцію з іншими навчальними предметами.

Міждисциплінарні зв'язки історії мистецтва, архітектури та дизайну, теорії і методики дизайну, художнього проектування об'єктів дизайну в сполученні із практикою забезпечують художньої творчості в роботі над дизайн-об'єктами гарну базу.

Висновки. Розробленою програмою в процесі нашого дослідження передбачено підготовка магістрів до аналізу і розробки елементів дизайну для проектування візуальних комунікацій (об'єктів) в контексті художнього проектування. Послідовне ознайомлення студентів із історією мистецтва, архітектури та дизайну за етапами становлення, як в Україні, так і в інших країнах світу; загальними етапами історії світової художньої культури, розвитку техніки, ремесла і декоративно-прикладного мистецтва; формування знань з основних чинників формоутворення дизайн-об'єктів, теорії, методології та технології, художнього конструювання об'єктів предметного дизайну. Освоєння вмінь та навичок у дослідженнях проектних ситуацій в процесі роботи над дизайн-проектом.

Отже, в основі дизайну обов'язково лежить дослідження. Важливе значення у дослідженнях відіграє міждисциплінарний контекст, який охоплює мистецькі, гуманітарні та технічні дисципліни

В процесі реалізації програми на практичних заняттях згідно з їх тематичним планом, студенти освоюють вміння: формулювати функції і задачі дизайнерських розробок; моделювати варіанти дизайнерських рішень; правильно визначати художні стратегії в дизайні; правильно ідентифікувати стилі і напрями в дизайні; давати критичну оцінку дизайнерським рішенням в різних формах.

На рівні магістерської підготовки з профілю навчання Художнє проектування (дизайн) в процесі вивчення дисципліни «Основи історії та теорії дизайну з елементами художнього проектування» означено, що студенти оволодівають знаннями із історичного становлення дизайну в світі, технології методології дизайну, формоутворення у художньому проектуванні промислових виробів; набувають теоретичні основи і методи дизайну, категорії і концепції, пов'язані з вивченням історичних етапів з розвитку дизайну; освоюють здатність застосовування знань

і використання методів предметного дизайну в професійній діяльності і соціальній практиці; вдосконалюють свій професійний рівень, поглиблюють знання та набувають навичок у проведенні науково-дослідних робіт шляхом художнього проектування дизайн-об'єктів.

Магістр, який навчається за цим напрямком, є науково-педагогічним працівником, здатним творчо застосовувати набуті знання, займатись пошуком, дослідженням, розвитком, генерацією

та викладанням нових знань за своїм фаховим напрямком; здатним проводити передпроектний аналіз соціально-значущих проблем і процесів в дизайн-процесі. Рівень теоретичної та практичної підготовки магістра дозволяє йому виконувати творчу, художньо-проектну роботу, та приймати участь в розробці інноваційних дизайнерських проектів, науково-виробничу, науково-дослідну, організаційну педагогічну роботу дизайнерського профілю.

Список літератури:

1. Бейлах О. Дослідження теоретичних основ історії дизайну. Основні процеси становлення професійної діяльності дизайнерів / О. Бейлах // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2012. – № 11. – С. 4-8. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/had> [11.3.2012].
2. Дизайн як проектна культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10556/> [10.11.2016].
3. Краснобродкіна А.Г. Дизайн, як спосіб організації предметно-просторової середовища в культурі ХХ сторіччя [Текст]: дис. ... кандидата культурології: 24.00.01 / А.Г. Краснобродкіна. – Нижневартівськ, 2004. – 128 с.
4. Оборська С.В. Дизайн і проектно-художня творчість: категорії дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vknukim_myst/2011_24/19.pdf [8.11.2016].
5. Склярєнко Н.В. Особливості досліджень у дизайні: міждисциплінарний контекст [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VKhDADM/2010_5/10nasdic.pdf [8.11.2016].
6. Срібна Ю.А. Дизайн-освіта як складова професійної підготовки вчителя технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/NZTNP ped/2011_3/Sribna.pdf
7. Фандеева Е.М. Дизайн, его место и роль в культуре [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/religio-vedenie/dizajn-ego-mesto-i-rol-v-kulture.html> [8.11.2016].
8. Яковенко М.Л. Дизайн як сучасна форма вираження естетичного початку в культурі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/FilosNauk/2009_1/198.pdf [10.11.2016].

Лазаренко Н.Ю.

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ В ТЕХНОЛОГИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ В ПРЕДМЕТНОМ ДИЗАЙНЕ

Аннотация

Рассмотрены процессы восприятия дизайна одновременно и как продукта исторической культуры, как инструмента инновационных дизайнерских проектов и, как форма проведения научно-исследовательских работ путем художественного проектирования дизайн-объектов. Научно обосновано формы организации научно-исследовательской художественно-проектной деятельности в процессе подготовки специалистов, которые компетентны решать задачи, которые влияют на многие убедительных факторов, положительно влияющих на социально-экономическое развитие культуры страны. Отмечено компетентности будущих специалистов в технологии художественного проектирования в предметном дизайне.

Ключевые слова: дизайн-образование, предметный дизайн, дизайн-объект, художественное проектирование, художественная творчество, проектное предложение.

Lazarenko Na.Yu.

SHEE «Donbass State Pedagogical University»

FORMWORK COMPETENCY IN THE TECHNOLOGY OF ARTISTIC PROJECTS IN SUBJECT DESIGN

Summary

The processes of perception of design at the same time as a product of historical culture as a tool for innovative design projects and as a form of carrying out scientific research through the artistic design of design objects are considered. Scientifically substantiated are the forms of organization of scientific research and artistic-project activity in the process of training specialists who are competent to solve problems that affect many convincing factors that positively influence the socio-economic development of the country's culture. The competence of future specialists in the technology of artistic design in the subject design was noted.

Keywords: design education, subject design, design object, artistic design, artistic creativity, project proposal.